Samen zorgen voor perspectief

Armoede raakt ons allemaal

Visie en ontwikkeling
Armoedebeleid 2019 – 2022

April 2019

gemeente Overbetuwe

Inhoud

Voorwoord **3**

1. Een integraal armoedebeleid **4**
1.1 Inleiding 4
1.2. Overbetuwe Samen 5
1.3 Armoede als systemisch vraagstuk 6
1.4 Doelgroepen van het armoedebeleid in Overbetuwe 8
1.4 Strategische partners 10
1.5 Dienstverlening en aanbod 10

2. Armoedebeleid en Schuldhulpverlening 2019 - 2022 **12**
2.1. Speerpunten Armoedebeleid en Schuldhulpverlening 12
2.2. Uitwerking Speerpunten 12
2.2.1 De voorkant van armoede- en schuldenproblematiek: preventie in brede zin 12
2.2.2. Integrale toegang tot hulp en ondersteuning en integraal aanbod 14
2.2.3 Betaald werk waar mogelijk, sociale participatie als eerste stap 16
2.2.4 De lokale samenleving als partner ten aanzien van armoede en schulden 17
2.2.5 Kinderen in armoede als prioritaire doelgroep 18
2.2.6 Curatief armoedebeleid: inkomensregelingen en schuldhulpverlening 20

3. Financiën en monitoring **23**
3.1 Financiën 23
3.2 Beleidsindicatoren 24

4. Vervolg **25**

Bijlage A. Huidige minima regelingen **26**
Bijlage B. Omgekeerde toets & strategie stress sensitieve dienstverlening **32**
Bijlage C Tussentijds voortgangsverslag pilots Uitvoeringsplan ‘Opgeteld Beter’ **34**

Voorwoord

In januari 2019 heeft de gemeenteraad van de gemeente Overbetuwe de startnotitie ‘Samen zorgen voor Perspectief’ vastgesteld. In deze startnotitie is een globale lijn geformuleerd voor een nieuw integraal beleid gericht op armoede en schuldhulpverlening. Belangrijke aandachtspunten waren het (nog) meer insteken op preventie van armoede en schulden enerzijds, en het belang van samenwerking tussen de verschillende diensten en initiatieven die zich bezig houden met armoede en schulden anderzijds. Hier tussenin stond, met nadruk, een andere benadering van ‘de mens’ die met armoede te maken heeft. Het langdurig moeten rondkomen van een minimuminkomen, al of niet in combinatie met schulden, ‘doet’ namelijk iets met een mens. Armoede is zoveel meer dan enkel een tekort aan financiële draagkracht. Armoede heeft invloed op het sociale leven, op het gezinsleven en op het toekomstperspectief. Mensen die langdurig in armoede leven maken, volgens ‘anderen’ soms ‘rare’, op de korte-termijn gerichte keuzes. De meeste recente wetenschappelijke inzichten op dit terrein laten zien dat deze keuzes helemaal niet zo ‘raar’ zijn. Gelukkig geven dezelfde wetenschappelijke inzichten ons ook handvaten hoe het anders kan.

In dit beleidsplan werken we kaders uit de startnotitie nader uit. We zetten sterk in op preventie en het op de juiste manier benaderen van de inwoner die te maken heeft met armoede of financiële problemen. Dit betekent zeker niet dat we een focus op zelfredzaamheid uit het oog verliezen. Integendeel. Juist door te zorgen dat een inwoner zich ‘begrepen’ voelt, er weinig drempels zijn richting ondersteuning, en de inwoner via meerdere manieren in beeld kan komen en/of om ondersteuning kan vragen wordt de zelfredzaamheid ondersteund.

Verbinden vormt een centraal onderdeel van dit beleidsplan. Het gaat hierbij om verbinden op verschillende manieren en op verschillende niveaus. Om te beginnen een verbinden in de uitvoering. Inwoners die te maken hebben met structurele financiële problemen of armoede, hebben meestal niet één probleem. De financiële situatie heeft namelijk een uitstralingseffect naar vele andere levens-gebieden. Anderzijds kan het ook zo zijn dat een financieel probleem juist ontstaat doordat er op een ander levensgebied zich een, naar het aanziet, onoplosbaar probleem voordoet. In dit beleidsplan streven wij ernaar, mede in relatie tot het project Overbetuwe Samen en de visie Participatiewet: “Van cliënt naar kandidaat, samen sterk voor een samenleving die werkt”, daadwerkelijk te verbinden en een integrale ondersteuning en hulpverlening neer te zetten.
Dit beleidsplan is nadrukkelijk een dynamisch document. Aangezien de ‘juiste’ koers niet altijd tot in de finesses van tevoren is aan te geven, is ruimte nodig om te kunnen experimenteren. Wij doen dit inmiddels al in het kader van het uitvoeringsplan Schuldhulpverlening ‘Opgeteld Beter’. Deze ingeslagen koers zetten we voort met dit beleidsplan en het hierop volgende uitvoeringsplan.
Natuurlijk zijn er ook bijzondere speerpunten. Eén daarvan betreft de kinderen/jongeren die opgroeien in armoede. Met dit beleidsplan hopen we verdere stappen te zetten om deze kinderen en jongeren een zo goed mogelijk voorbereiding te geven op een toekomst zonder armoede. Daarnaast streven we ernaar financiële drempels die het aanvaarden van arbeid, of een andere vorm van maatschappelijke participatie in de weg staan, zo veel mogelijk weg te nemen.

We zorgen samen voor perspectief!

Dimitri Horsthuis – Tangelder
Wethouder Armoede- en Minimabeleid Gemeente Overbetuwe

1. Een integraal armoedebeleid

1.1 Inleiding

Langdurig moeten rondkomen van een minimuminkomen, schulden en armoede hebben veel met elkaar te maken. Bij armoede denken we al snel aan een tekort aan financiële middelen. Een inwoner is arm indien zijn inkomen op of onder de zogeheten 'armoede grens' ligt. Met de armoedegrens wordt het minimale inkomen bedoeld dat nodig is om te voorzien in de basisbehoeften van het bestaan. Dit is een definitie die bijvoorbeeld het SCP hanteert.

Zoals in de startnotitie al aangegeven hanteren we in dit beleidsplan een bredere opvatting van armoede. Armoede gaat namelijk over (veel) meer dan alleen inkomen. Armoede is een complex verschijnsel met een aantal samenhangende dimensies. Inkomen is er hier één van en maatschappelijke participatie, opleidingsniveau, gezondheid, redzaamheid, wonen en leefomgeving, spelen eveneens een belangrijke rol. Bij inwoners in armoede is op meerdere van deze leefgebieden sprake van een achterstand. Deze achterstanden versterken elkaar. Armoede in de brede betekenis raakt het hele leefsysteem van de inwoner en gaat in de kern over sociale uitsluiting.

Daarnaast is het toekomstperspectief een belangrijk onderscheidend kenmerk, vooral in die situaties waarin niet of nauwelijks uitzicht is op werk of verandering van leefsituatie. Mensen die in een situatie van armoede en financiële problemen verkeren, komen vaak in een vicieuze cirkel terecht, waardoor problemen verergeren en het steeds moeilijker wordt om deze situatie te doorbreken.

Onze samenleving vraagt om een meer participatieve houding van inwoners. Steeds meer wordt een beroep gedaan op zelfredzaamheid en 'eigen kracht'. Tegelijk weten we ook dat deze zelfredzaamheid niet vanzelfsprekend is. Een effectief armoedebeleid vraagt daarom om meer dan alleen inkomensondersteuning aan inwoners met een smalle beurs. Het vraagt om een integrale aanpak waarbij het minimabeleid, inkomensondersteuning en schulddienstverlening naadloos op elkaar aansluiten. Daarnaast kan juist een verbinding met participatie, jeugd, WMO en gezondheidsbeleid zorgen voor een toekomstperspectief voor een inwoner in armoede of die de kans loopt hierin te geraken.

In de startnotitie integraal armoedebeleid 2019 – 2022 hebben we de volgende ambitie geformuleerd:

> *Wij hebben in 2020 een sluitende integrale aanpak gerealiseerd, gericht op preventie, vroegsignalering en maatwerk voor onze inwoners waardoor we kwaliteit verhogend de armoede en schulden in Overbetuwe effectief aanpakken.*

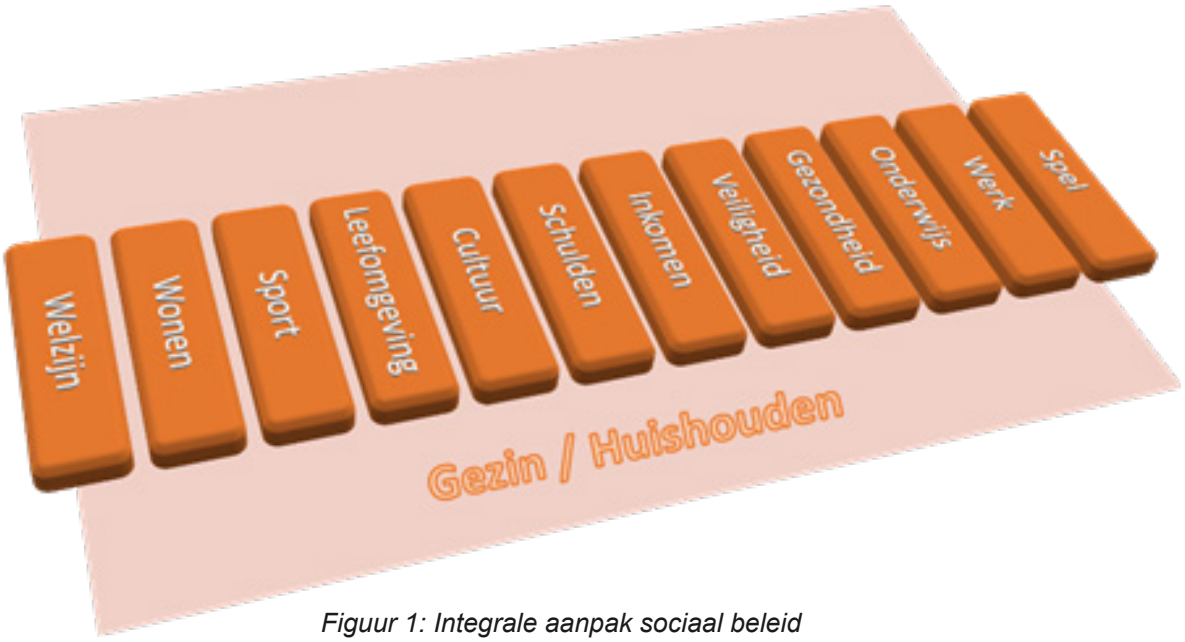
- Het in de startnotitie verwoorde basisschema wordt in dit beleidskader verder uitgewerkt. Dit basisschema houdt in dat we in onze benadering:
- - uitgaan van het individu en oog hebben voor de effecten van armoede en schulden op cognitie en gedrag;
- - in brede zin insteken op preventie van armoede en schulden, met extra aandacht voor kinderen en jongeren;
- - in samenwerking met maatschappelijke partners en domein-overstijgend, een integrale toegang en dienstverlening realiseren;
- - een effectieve aanpak realiseren waarbij ruimte is voor maatwerk en die aantoonbaar bijdraagt aan de redzaamheid van inwoners.

1.2. Overbetuwe Samen

In het integraal armoedebeleid haken we vanzelfsprekend aan bij de visie en uitgangspunten uit het Beleidsplan Sociaal Domein 2017-2021 en de notitie “Het gewone leven als basis”[1].
Dit houdt in:

1. Wij gaan altijd uit van de mogelijkheden van de inwoner.
2. Wij werken altijd vanuit het principe van ‘maatwerk’.
3. Eén gezin/huishouden, één plan, één regisseur.
4. Inwoners doen bij voorkeur één keer hun verhaal.
5. We bieden altijd onafhankelijke cliëntondersteuning aan.
6. Bij bieden ruimte en vertrouwen aan de professional.

Het integraal armoedebeleid staat evenmin los van andere majeure ontwikkelingen binnen de gemeente. Onder de noemer ‘Overbetuwe Samen’ wordt gewerkt aan de doorontwikkeling van het sociaal domein richting één toegang en een samenhangende ondersteuning met zo min mogelijk ‘schotten’.

Figuur 1: Integrale aanpak sociaal beleid

De focus in het project Overbetuwe Samen ligt bij maatschappelijk participatie van alle inwoners en het realiseren van passende ondersteuning op tijd en op maat, die wordt geboden in de directe leefomgeving van de inwoner, die betaalbaar is en van goede kwaliteit. Het gaat dan om:

a. Het verder vorm geven van de 1-loket-gedachte.
b. Verdere professionalisering van de uitvoering, met de inwoners binnen de gemeente als basis.
c. Een andere vormgeving van het samenspel met de maatschappelijke partners, waarbij partnerschap op alle niveaus de basis vormt.

[1] Het beleidsplan is vastgesteld door de raad op 9-4-2019, de visie is te vinden onder corsanummer 18bij11533

Participatie en schuldhulpverlening zijn in de eerste ontwikkelingsfase nog niet direct aangehaakt qua uitvoering. In dit beleidsplan sorteren we echter wel uitdrukkelijk voor op nadere integratie met het project Overbetuwe Samen en de wijze waarop ondersteuning in het sociaal domein in de nabije toekomst wordt vormgegeven. Zoals gezegd staan financiële problemen en schulden niet op zichzelf en gaat armoede om veel meer dan financiële tekorten. Juist door bij een inwoner in armoede, naast een eventueel ingrijpen op schulden, ook voor andere aangrijpingspunten te kiezen dan alleen het 'financiële verhaal' kan een verbetering op het vlak van sociale participatie, beleving van gezondheid of wellicht perspectief op arbeid worden bereikt. Het model uit de volgende paragraaf licht dit nader toe.

1.3 Armoede als systemisch vraagstuk

Figuur 2: Eco-model Armoede

In de aanloop tot dit beleidsplan hebben we vanuit verschillende invalshoeken en aangrijpingspunten informatie en input opgehaald. Hierbij hebben we het complexe vraagstuk van armoede meer inzichtelijk gemaakt door gebruik te maken van het ecosysteem model. Dit model wordt weergegeven in de figuur hiernaast.
In dit model geven de verschillende lagen aspecten weer van de leefwereld van een individu (huishouden). In de verschillende lagen zijn het ook steeds andere actoren die 'invloed' uit kunnen oefenen. Deze actoren of de verschillende invloedssferen kunnen aangrijpingspunten bieden voor beleid en/of uitvoering.

Inzet van het gemeentelijk beleid is, waar mogelijk, het versterken van eigen kracht, redzaamheid en mogelijkheden van de inwoner. Door de kennis hoe armoede op de mens inwerkt mee te nemen in beleid, kunnen we daadwerkelijk maatwerk bieden en succesvolle strategieën ontwikkelen die voor dit specifieke individu binnen zijn directe leefsysteem eigen kracht en maatschappelijke participatie versterken. In iedere laag zijn er eveneens specifieke aangrijpingspunten voor een integraal armoedebeleid te benoemen. Daarnaast zal duidelijk zijn dat de verschillende cirkels elkaar beïnvloeden.

Toelichting op de verschillende lagen (figuur 2)

- *Wat betekent: de mens centraal?*
  In recente onderzoeken naar armoede en schulden, komt steeds meer aandacht voor de psychische componenten die hiermee samenhangen. Anders dan de dominante beeldvorming, die inhoudt dat armoede en schulden in eerste instantie 'eigen schuld' zijn, is er aandacht voor de cognitieve vermogens van mensen in armoede en de onvermijdelijkheid van bepaald gedrag

Armoede gaat vaak samen met een psychische kwetsbaarheid o.a. door chronische stress en mentale belasting. Uit verschillende onderzoeken is duidelijk dat het ‘doen-vermogen’ en de cognitieve vermogens van mensen onder stress en mentale belasting – bijvoorbeeld als gevolg van armoede en schulden - , aanzienlijk afneemt. In een dergelijke situatie heeft een cursus ‘omgaan met geld’ niet zo veel zin. Het aanpakken van armoede of schulden is in deze visie veel minder een technisch proces gericht op inkomensondersteuning of onderhandeling met schuldeisers. Het is een psychisch proces waarbij de klant en zijn behoeften centraal staan. Een effectief beleid heeft tot doel om ‘naast’ iemand te staan (eventueel met inzet van ervaringsdeskundigen). Hierbij is ook een stress-sensitieve benadering van belang (zie 1.5).

Als we de inwoner ondersteunen in zijn zelfredzaamheid doen we dat het best door complementair te zijn aan de mogelijkheden die hij al heeft en deze waar mogelijk verder te ontwikkelen. Voor de één kan dit intensieve ondersteuning en toeleiden naar betaalde arbeid zijn. Voor de ander kan dit juist een interventie gericht op sociale activering (sociale inclusie) of beweging (gezondheid) zijn.

- *Wat is de rol van de directe sociale omgeving: gezin, familie, buurt?*
  Een directe sociale omgeving / netwerk kan al of niet ondersteunend zijn voor een inwoner die te maken heeft met (de kans op) armoede. Dominante beeldvorming over armoede (het is je ‘eigen schuld’) in combinatie met schaamte kan een belangrijke rol spelen financiële problemen juist niet vroegtijdig met anderen te delen. Ook is het niet altijd direct zichtbaar dat een inwoner of een gezin in armoede leeft. We spreken dan van ‘stille armoede’.

  Om armoede onder kinderen aan te pakken, is het nodig oog te hebben voor de financiële en sociale positie van de ouders. Een verbetering van de gehele leefomgeving van kinderen, begint bij het verbeteren van een onzekere en instabiele leefsituatie. Ook is alertheid op overgangen (bijvoorbeeld: een kind wordt 18 jaar) en de financiële consequenties hiervan, van groot belang.

  Binnen veel gezinnen is financiële educatie geen onderdeel van de opvoeding. Bovendien zijn er vaak positieve gedachten over het lenen van geld en is sparen minder vanzelfsprekend. Als deze attitudes generatie op generatie worden doorgegeven, in combinatie met een structureel laag inkomen, kan ‘generatie armoede’ ontstaan. Het kind of de jongere vormt in dit geval het aangrijpingspunt om deze cirkel te doorbreken.

- *De rol van het indirecte leefsysteem: werk, school, sport, woningbouw, nutsbedrijven*
  Binnen dit onderdeel van het leefsysteem zitten de organisaties en instanties die een belangrijke signalerende rol kunnen hebben bij armoede en schulden. Een inwoner/huishouden heeft altijd te maken met verschillende instanties in deze laag. Bijvoorbeeld een werkgever, de school van de kinderen, de huisbaas en het energiebedrijf. Deze laag speelt een belangrijke rol bij vroeg-signalering van financiële problemen, betalingsachterstanden en de zogeheten ‘stille armoede’.

  De nieuwe Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs), die nu ter internetconsultatie ligt maakt het mogelijk in een vroeg stadium over betalingsachterstanden te communiceren met de gemeente. Daarnaast kunnen scholen een belangrijke rol spelen bij het signaleren van kinderen die opgroeien in armoede en die te maken krijgen met uitsluiting. Deze laag speelt ook een belangrijke rol bij het ontwikkelen van een integrale dienstverlening en sluitende ketens.

- *Het lokale systeem: integrale dienstverlening door de gemeente en haar (keten)partners*
  In Overbetuwe wordt al veel ondernomen om armoede terug te dringen en schulden in een vroegtijdig stadium te signaleren en zo mogelijk problematische schulden te voorkomen. Van belang is één, laagdrempelige toegang voor werk, participatie, inkomen en schuldhulpverlening. Dit in combinatie met goede informatie en voorlichting die de doelgroepen ook kunnen begrijpen.

  Het nieuwe systeem Overbetuwe Samen biedt mogelijkheden de ketensamenwerking ook op het gebied van armoede en schulden verder te verbeteren. Vanuit een brede kijk / intake bij alle gebieden die vallen onder het sociaal domein wordt het mogelijk financiële problemen, schulden en armoede vroegtijdig te signaleren en kunnen deze waar nodig ook gelijktijdig met een ander vraagstuk worden opgepakt. De Zelfredzaamheidsmatrix (ZRM) kan hierbij een hulpmiddel zijn.

- *Het systeem op afstand: wet- en regelgeving, cultuur, politiek*
  De laatste jaren is er landelijk steeds meer aandacht voor armoede en schulden. In 2017 heeft de kinderombudsman het rapport 'alle kinderen kansrijk, het verbeteren van kans van kinderen in armoede' uitgebracht. Het kabinet wil een structurele aanpak van armoede via werk, door preventie van armoede en schulden en het voorkomen van terugval.

1.4 Doelgroepen van het armoedebeleid in Overbetuwe

Mensen die moeten rondkomen van een uitkering zijn in veel gevallen arm en hebben de grootste kans om in armoede te raken. Dit geldt in het bijzonder voor een aantal risicogroepen. Dit zijn:
- Inwoners die leven van uitkeringen op het wettelijk sociaal minimum (bijstandsniveau);
- Zelfstandigen met een laag (en mogelijk wisselend) inkomen;
- Eenoudergezinnen met minderjarige kinderen;
- Statushouders en inwoners met een migratie achtergrond;
- Mensen met een licht verstandelijke beperking.

Statistische gegevens

Uit de (tussen) evaluatie uit 2016 (cijfers 2015) van het armoedebeleid blijkt dat van de bijna 19000 huishoudens in de gemeente Overbetuwe (ongeveer 6,5 %) moet rondkomen van een inkomen op het wettelijk sociaal minimum (Wsm tot 110%). Anno 2018 zit ongeveer 6% van de huishoudens op een inkomen op of rond het sociaal minimum (Wsm 100%)[2].

In het algemeen kan gesteld worden dat er in de gemeente Overbetuwe, in vergelijking met het gemiddelde in de provincie Gelderland of Nederland als geheel, relatief weinig huishoudens leven van een bijstandsuitkering of een inkomen op dit niveau. Dit geldt zowel voor de groep inwoners vanaf 18 jaar tot de pensioengerechtigde leeftijd als voor ouderen[3].

---

[2] Zie de website: Waarstaatjegemeente.nl. Volgens deze cijfers van het CBS uit 2018 moeten in de gemeente Overbetuwe "21,1 inwoners van 18 jaar en ouder van ieder 1000 inwoners van 18 jaar en ouder" (kortom, 2,1 promille) rondkomen van een inkomen op bijstandsniveau. in provincie Gelderland 34,3 / 1000 inwoners van 18 jaar en ouder; in Nederland 40,1 / 1000 inwoners van 18 jaar en ouder).

[3] Het aantal ouderen dat moet rondkomen van een uitkering op het niveau 'bijstand' is in Overbetuwe 1,1 inwoner / 1000 inwoners van 74 jaar en ouder; in Nederland 4,0 inwoners / 1000 inwoners van 74 jaar en ouder).

De cijfers die we hebben over 2018 zijn minder specifiek dan de cijfers uit de evaluatie 2016, maar wijken qua percentages weinig af van de cijfers die zijn gebruikt in de evaluatie uit 2016 (cijfers 2015). Daarom gebruiken we hier de cijfers uit de evaluatie 2016 zodat we inzichtelijk kunnen maken om hoeveel huishoudens/kinderen het feitelijk gaat.
Daarnaast kan worden opgemerkt dat juist in een omgeving waar het niet “normaal” is om in armoede te leven of financiële problemen te hebben die het dagelijks leven direct beïnvloeden, de schaamte over deze armoede waarschijnlijk een belangrijke(re) rol speelt dan in een omgeving waar dit wel ‘normaal’ is. Qua noodzaak om tijdig in te grijpen, zien wij het relatief kleine percentage van inwoners / huishoudens die in armoede leeft dan ook niet als maatgevend

Evaluatie Minimabeleid 2016

In 2016 is het minimabeleid geëvalueerd. Hieraan kunnen de volgende gegevens worden ontleend.

Huishoudens met een minimuminkomen in Overbetuwe (2015)

Inkomen tot 105% wettelijk sociaal minimum	802 huishoudens	Niet bekend
Inkomen tot 110% wettelijk sociaal minimum	937 huishoudens	386 kinderen
Inkomen tot 120 % wettelijk sociaal minimum	1129 huishoudens	412 kinderen
Inkomen tot 125% wettelijk sociaal minimum	1259 huishoudens	437 kinderen

Van de inwoners die moeten rondkomen van een minimuminkomen, heeft ruim de helft een bijstandsuitkering. Een kwart heeft inkomen uit werk, WW of WIA. Dit ligt in de lijn met de landelijke cijfers uit de recent verschenen SCP rapportage ‘Armoede in beeld 2018’. Ruim de helft (53%) van de huishoudens met een minimuminkomen bestaat uit alleenstaanden. Huishoudens met kinderen vormen echter ook een aanzienlijke groep (41%).

Het huidige minimabeleid richt zich voornamelijk op de huishoudens met een inkomen tot 110% van het Wsm. Maatregelen zoals het Persoonlijk minima-budget en de Gelrepas zijn toegankelijk voor huishoudens met een inkomen tot 110% van het Wsm. Maatregelen zoals de Collectieve zorgverzekering via de gemeente, de bijzondere bijstand (voor bijzondere kosten) en de mogelijkheden voor kinderen via de Stichting Leergeld zijn toegankelijk voor inwoners met een inkomen tot 130% van het Wsm.

Wat is een van de belangrijkste conclusies uit de evaluatie van het minimabeleid?

Uit de evaluatie van zowel het minimabeleid van Overbetuwe in 2016 en uit gegevens van het Nibud[4] en het CBS, blijkt dat voor ieder huishouden met een inkomen tot 120% van het Wsm de kans om in armoede te raken of schulden op te bouwen groot is. Zeker in situaties waarbij men langdurig een dergelijk minimum inkomen heeft, is de financiële bestedingsruimte om een tegenslag op te vangen zeer gering (zie ook CBS: armoede en sociale uitsluiting, 2018).

[4] Zie: Nibud, De landelijke organisatie inzake budgetteren, budgetbeheer etc.

Bijzondere aandacht hierbij verdient de categorie tussen de 110% en 120%. Juist zij worden onevenredig getroffen indien men, bijvoorbeeld door het aanvaarden van werk of door flexibel werk, een iets hoger inkomen gaan verdienen. Het besteedbaar inkomen voor deze categorie daalt namelijk doordat toeslagen worden verminderd of wegvallen en dus ook doordat de extra ondersteuning vanuit een gemeentelijk minimabeleid wegvalt. Dit betekent dat inwoners met een inkomen tussen de 110% en 120% sociaal minimum een grote(re) kans lopen in armoede te raken, schulden op te bouwen en belemmerd te worden in hun maatschappelijke participatie. Binnen deze categorie vallen ook inwoners met een chronische ziekte of beperking.

1.4 Strategische partners

Bij het opstellen en uitvoeren van het beleid werken we samen met diverse strategische partners. Zoals in de Startnotitie 'Samen zorgen voor perspectief'[5] omschreven betreft dit de volgende partners:

- De inwoner en ervaringsdeskundigen
- De gemeenteraad
- De Participatieraad
- Beleid Sociaal Domein breed
- Klankbordgroep armoedebeleid
- Externe partners:
  - Stichting Noodfonds
  - Santé partners
  - Forte Welzijn
  - Voedselbank
  - Stichting leergeld
  - Woningcorporaties

Deze partners zijn onderdeel van het lokale en indirecte leefsysteem en spelen daarmee een belangrijke rol in de dienstverlening en ondersteuning aan onze inwoners. De komende beleidsperiode gaan we aan de slag met het uitbreiden van onze externe partners. Hierbij richten wij ons onder meer op scholen, de 1e lijns-voorzieningen uit de gezondheidszorg en werkgevers. Dit doen wij onder andere door het opzetten van een netwerk rondom armoede (zie verder 2.2.4). Hiermee vergroten we onze invloed op het lokale systeem, stimuleren we de onderlinge samenwerking en zullen we effectiever zijn in onze interventies.

1.5 Dienstverlening en aanbod

In Overbetuwe gebeurt al veel op het terrein van het voorkomen en bestrijden van armoede[6]. Het is wel noodzakelijk de verschillende maatregelen en voorzieningen beter op elkaar aan te laten sluiten. Daarnaast stellen wij ons tot doel onze benadering zo te transformeren dat de inwoner daadwerkelijk centraal staat. Dit betekent dat we onze dienstverlening inrichten op grond van de volgende punten.

---

5 Corsanummer 18bes01397

6 Een overzicht van de huidige maatregelen voor minima is opgenomen in bijlage 1.

Integrale benadering

Zowel binnen het indirecte leefsysteem als binnen het lokale systeem werkt we het best wanneer we samen werken. Dit geldt zowel voor de gemeente als voor de (keten)partners. Enerzijds gaat dit om de verbinding tussen beleid en uitvoering. Anderzijds om de verbinding met flankerende beleidsterreinen. Een goed voorbeeld hiervan is de samenwerking met het beleidsveld Participatiewet. Hier stemmen we de beleidsvorming en documenten al goed op elkaar af. De komende tijd gaan we dit ook doen met Jeugd, Onderwijs, Passende Inrichting Sociaal Domein (Overbetuwe Samen), WMO en gezondheidsbeleid.

Werken vanuit de 'bedoeling'

Willen we daadwerkelijk goed bij de inwoner aansluiten dan gaan wij niet uit van de letter van de wet, maar van het doel ervan[7]. We denken mee met de inwoner en bekijken of zijn wens past binnen de doelstelling van de wetten van het sociaal domein. Van daaruit werken we aan maatwerk zonder dat er sprake is van willekeur. Stimulanz heeft deze methodiek uitgewerkt onder de noemer "de omgekeerde toets".

Stress-sensitieve dienstverlening

Armoede en schulden, het leven met (chronische) stress grote gevolgen voor het denken en het gedrag van mensen[8]. Dit vraagt om de juiste aanpak in onze dienstverlening, namelijk: een stress-sensitieve dienstverlening. Dat betekent dat we aandacht hebben voor de stress die met armoede en schulden meekomt. We (h)erkennen dat deze stress invloed heeft op de participatie en zelfredzaamheid van inwoners. In ons beleid en in onze processen, onze dienstverlening en de gespreksvoering van onze schuldhulpverleners zorgen we ervoor dat we niet bijdragen aan stress, deze waar mogelijk verminderen, en mensen in staat stellen weer regie over hun eigen leven te nemen.

Wat gaan we doen:

- We bewerkstelligen, samen met onze ketenpartners, een verdere transformatie binnen het sociaal domein, met het doel de dienstverlening en ondersteuning ten aanzien van het bestrijden en voorkomen van armoede en schulden daadwerkelijk integraal vorm te geven. Hierbij besteden we voortdurend aandacht aan professionalisering en deskundigheidsbevordering van de medewerkers.
- We verwerken in onze dienstverlening de inzichten wat armoede doet met het 'denken en doen' van mensen en hanteren daarom een persoonsgerichte benadering gebaseerd op maatwerk en de principes van stress sensitieve dienstverlening.

7 https://www.stimulansz.nl/de-omgekeerde-toets-methodiek/

8 Mobility Mentoring is een aanpak waarbij inzichten uit de hersenwetenschap worden gebruikt in de ondersteuning van mensen in armoede. Door chronische stress zijn mensen namelijk niet meer in staat doelgericht en probleemoplossend te handelen. Diverse gemeenten (o.a. Alphen aan de Rijn en Groningen) hebben al positieve ervaringen met het gebruik van deze methodiek die ook door de VNG wordt ondersteund.

2. Armoedebeleid en Schuldhulpverlening 2019 - 2022

2.1. Speerpunten Armoedebeleid en Schuldhulpverlening

In ons armoedebeleid staat het voorkomen en bestrijden van armoede en sociale uitsluiting voorop. Om dit te bereiken kunnen inwoners met een laag inkomen een beroep doen op diverse gemeentelijke regelingen, zoals het persoonlijk minimabudget of ondersteuning bij het voorkomen of oplossen van schulden.

Voor inwoners die het desondanks niet redden is het uitgangspunt van het armoede- en schuldhulpverleningsbeleid dat wordt toegewerkt naar een stabiele situatie en het, waar mogelijk, versterken van eigen kracht, redzaamheid en mogelijkheden van de inwoner. Door maatwerk te bieden en 'naast' de inwoner te staan, wordt beoogd dat de inwoner in armoede en/of met schulden weer eigenaar wordt van, en verantwoordelijk wordt voor, zijn eigen leven.

Dit doen door middel van de volgende, onderling samenhangende, speerpunten:
1. De **voorkant** van armoede- en schuldenproblematiek: preventie en vroeg-signalering. .
2. Een **integrale toegang** tot ondersteuning en een **integraal aanbod**.
3. **Betaald werk** waar mogelijk, **sociale participatie** als eerste stap.
4. **De (lokale) samenleving** in brede zin als **partner** bij het oplossen en voorkomen van armoede en schulden.
5. **Kinderen in armoede** als prioritaire doelgroep.
6. **Doelmatige** minimaregelingen en inkomensondersteuning.

2.2. Uitwerking Speerpunten

2.2.1 De voorkant van armoede- en schuldenproblematiek: preventie in brede zin

In de komende periode wordt het accent gelegd op het voorkomen, stabiliseren en/of verminderen van de armoede- en schuldenproblematiek. Dit betekent dat Preventie in brede zin één van de hoofdbestanddelen van het beleid is. Alle partijen die hebben meegewerkt aan het tot stand komen van dit beleidsplan, onderschrijven de noodzaak van preventie gericht op een zo vroeg mogelijke interventie met het doel problemen te voorkomen of de verergering van problemen te voorkomen. Bijzondere aandacht hierbij verdient het opsporen en ondersteunen van kinderen in armoede en het zo goed mogelijk inrichten van de signaleringsfunctie.

Hierbij gaat het om de volgende soorten maatregelen:

A. ***Vroeg-signalering en voorlichting.*** Door het zo vroeg mogelijk 'in beeld' hebben kunnen ombuigingen in de omstandigheden en/of het gedrag van de inwoner nog met lichte ingrepen tot stand gebracht. Aandachtspunten hierbij zijn:

   - *Het maximaal benutten van vindplaatsen: vroeg-signalering in de schuld-dienstverlening*
     Voor inwoners die te maken hebben met financiële problemen of 'stille armoede' is het gemeentelijk loket vooralsnog niet de plaats waar men zich in eerste instantie toe wendt.

Betalingsachterstanden worden eerder geconstateerd door bijvoorbeeld de woningbouwvereniging, het energiebedrijf of de zorgverzekeraar. In het kader van de nieuwe wet op de schuldhulpverlening kunnen, en zullen, afspraken gemaakt worden over het signaleren en aanpakken van betalingsachterstanden. Met de drie woningcorporaties start een project vroeg-signalering in september 2019[9]. Andere instanties zullen hierbij worden aangehaakt.

Werkgevers zijn ook een belangrijke vindplaats voor financiële problemen. Werkgevers worden regelmatig gevraagd beslag te leggen op het inkomen. Wat kinderen in armoede betreft zijn scholen een belangrijke vindplaats. Scholen kunnen worden gevraagd (meer) alert te zijn op kinderen in armoede. Daarnaast zijn ook de kerken een vindplaats en mogelijke partner om armoede tegen te gaan.

Het gemeentelijk loket zelf is ook een vindplaats. Inwoners die om ondersteuning of hulp vragen in het kader van jeugdwet of WMO, kunnen door het gebruik van de zelfredzaamheidsmatrix en de hierin benoemde leefgebieden, worden gevraagd naar eventuele financiele problemen.

- *Inzetten digitale mogelijkheden en begrijpelijke voorlichting, vooral bij 'overgangen'*
  Financiële problemen en armoede zijn voor een individu vaak een bron van schaamte. De drempel om te vragen om ondersteuning kan worden verlaagd door gebruik te maken van sociale media waarmee inwoners (anoniem) kunnen worden bereikt en voorgelicht over aan armoede gerelateerde problematiek.

  Informatie in begrijpelijke taal voor inwoners die te maken hebben met laaggeletterdheid, met een verstandelijke beperking en/of voor inwoners die de Nederlandse taal (nog) niet voldoende machtig zijn, dient beschikbaar te zijn. We passen waar nodig de informatievoorziening aan[10]. Landelijk zijn al veel aanvullende instrumenten voorhanden, bijvoorbeeld de Signaleringskaart armoede.

  Een verandering in leefsituatie, bijvoorbeeld doordat kinderen de wettelijk volwassen leeftijd van 18 jaar bereiken, of het aanvaarden van tijdelijk werk of werk in deeltijd, kan grote consequenties hebben voor inwoners met een minimuminkomen of uitkering. Voorlichting en informatie over de veranderingen en de mogelijke(financiële) consequenties is van groot belang.

- *Alertheid op werkende armen, waaronder ondernemers en ZZP'ers*
  We ontwikkelen een aanpak om de 'werkende armen' in onze gemeente beter te bereiken en waar mogelijk te ondersteunen. Behoud van werkgelegenheid en het principe dat 'werk moet lonen' staan hierbij centraal. Volgens landelijke gegevens bestaat het merendeel van werkende armen uit zelfstandigen, deeltijders en oproepkrachten[9].

---

9 Een tussenrapportage van de diverse pilots in het kader van het uitvoeringsplan schuldhulpverlening (Opgeteld beter) is opgenomen in bijlage C.

10 We sluiten bij het vereenvoudigen en verbeteren van de informatievoorziening in het uitvoeringsprogramma van het armoedebeleid aan bij het uitvoeringsprogramma van het participatiebeleid. Ook daar vormt verbetering van de informatievoorziening een belangrijk onderdeel.

11 Zie: Als werk weinig opbrengt: bevindingen en beleidsoverwegingen. Postitionpaper Sociaal en Cultureel Planbureau, maart 2019.

In het kader van vroeg-signalering en netwerkvorming, zoeken we verbinding met lokale en regionale werkgevers en (regionale) verbanden van ZZP'ers.

B. *Preventieve interventie.* Dit gaat om ingrepen zoals coaching, ondersteuning en laagdrempelige hulp in het maatschappelijk voorveld, waardoor een ontstane (leef)situatie kan worden doorbroken en erger kan worden voorkomen. Onder preventieve interventie vallen ook groepsgerichte activiteiten gericht op maatschappelijke participatie en sociale inclusie. Aandachtspunten zijn:

- *(Budget)Coaching*
  Het blijkt dat een groot percentage van de hulpvragers terugvallen in oude gewoonten. Het is moeilijk om deze gedragspatronen te doorbreken. Financiële problemen komen zelden alleen en situaties worden steeds complexer. Het veranderen van gedragspatronen vergt maatwerk en methoden die passen bij het individu. Coaching kan helpen om naast de financiële situatie ook de andere zorgen aan te pakken. Coaching kan eveneens preventief werken (voorkomen dat er schulden ontstaan) of als onderdeel van een nazorg traject. Vanuit het uitvoeringsplan Schulden en Preventie (Opgeteld beter, corsa 17bes00828) loopt een pilotproject gericht op coaching[12].

- *Inzet op laagdrempelige hulp bij invullen formulieren, bij belastingzaken en financiële administratie*
  Vrijwilligers zijn in de diverse kernen actief als formulierenbrigade of verlenen hulp bij de thuisadministratie. Deskundigheidsbevordering en de mogelijkheid dat vrijwilligers een deskundige te raadplegen bij meer complexe vragen, verdient blijvende aandacht. Daarnaast is een apart spreekuur voor inwoners van een sociaal raadsman/vrouw gewenst.

- *Groepsgericht werken afgestemd op het 'individu'.*
  In de komende periode willen we, naast arbeid (zie 2.2.3) voor inwoners die al langdurig in een situatie van een minimuminkomen dan wel armoede verkeren, ook meer inzetten op alle 'andere' aangrijpingspunten' zoals maatschappelijke participatie ('er toe doen'), het vergroten van het sociaal kapitaal ('mee kunnen doen'). Hierbij denken we aan meerdere activiteiten gericht op: beweging, groepsgerichte activiteiten gericht op het delen van ervaringen en/of vergroten van het sociaal netwerk.

2.2.2. Integrale toegang tot hulp en ondersteuning en integraal aanbod

Centraal in dit speerpunt staat een laagdrempelige integrale toegang tot ondersteuning bij financiele problemen, (dreigende) armoede en schulden. Samenhang wordt hier bewerkstelligd door het actief samenbrengen van uitvoerende organisaties en ketenpartners, de diverse domeinen van het gemeentelijk beleid en uitvoering en (waar relevant) andere private organisaties. Aandachtspunten hierbij zijn:

A. *De toegang tot hulp en ondersteuning* voldoet aan de volgende uitgangspunten:
   - *Brede uitvraag*
     Bij inwoners die zich met een ondersteuningsvraag bij het gemeentelijk loket melden, is bij een belangrijk deel van de hulpvragers ook sprake van financiële problematiek. Dit hoeft, en is ook meestal niet, de aanleiding te zijn tot de primaire hulpvraag.

[12] Een tussenrapportage van de diverse pilots in het kader van het uitvoeringsplan schuldhulpverlening (Opgeteld beter) is opgenomen in bijlage C.

Maar zoals we inmiddels weten werkt financiële problematiek op heel veel manieren door. We zetten er op in dat ook bij Jeugd en WMO, voor zover mogelijk, wordt geïnventariseerd op financiële problematiek. Indien dit het geval is, werken we samen in de keten om te komen tot een sluiten ondersteuningsaanbod dat voldoet aan 'een gezin / één plan'.

- *Stress sensitieve dienstverlening*
  Zoals in hoofdstuk 1 al genoemd, heeft het (langdurig) moeten leven van een minimum inkomen en/of schulden een grote invloed op het cognitief functioneren en het psychisch welbevinden van een individu. Gedragspatronen van inwoners die in armoede leven kunnen voor "anderen" soms vreemd lijken. De laatste inzichten uit wetenschappelijk onderzoek tonen aan dat dit gedrag helemaal niet zo "vreemd' is. Er is zelfs een nieuwe term: armoedestress. Mensen in armoede zijn, door de chronische stress en mentale belasting die dit met zich meebrengt, vaak ook weinig ontvankelijk voor informatie of cursussen die (te) veel vragen van hun cognitieve vermogens.
  Door consulenten en andere medewerkers binnen de gemeente te trainen in het omgaan met het gedrag dat samengaat met chronische stress, sluit hun ondersteuning beter aan[13]. Dit is nodig om positieve invloed te kunnen uitoefenen op de (financiële) zelfredzaamheid van de inwoner.
  Onze partners Forte en Santé werken deels al met de Budgetmonitor. De Budgetmonitor ondersteunt mensen met schulden bij het veranderproces. De Budgetmonitor is een gedragsveranderingsmodel (Stages of Change mode) en laat zien waar het goed gaat in de ontwikkeling naar financiële zelfredzaamheid maar ook waar nog mogelijkheden liggen om te veranderen. De Budgetmonitor geeft zowel zicht op het gedrag, de vaardigheden als op de omstandigheden. De Budgetmonitor helpt de cliënt en de hulpverlener om dit inzichtelijk te maken.

- *Extra aandacht voor toegang schuldhulpverlening*
  Nationale Ombudsman heeft een onderzoek gedaan naar de toegang tot gemeentelijke schuldhulpverlening. De resultaten staan in zijn rapport *Een open deur?* (2018). De Nationale Ombudsman constateert dat gemeenten mensen met problematische schulden niet altijd een laagdrempelige en brede toegang tot de gemeentelijke schuldhulpverlening bieden. De oproep van de Nationale Ombudsman voor alle gemeenten is:
  - Registreer beter.
  - Kijk naar oorzaken en oplossingen voor de uitval in het toegangsproces.
  - Proactief en 'inclusief' opstellen om te voorkomen dat burgers afhaken.
  - Toegang voor zelfstandigen verbeteren.
  - Altijd een beschikking met deugdelijke motivering verstrekken.

B. *Samenwerking in de keten en integraal aanbod.* De ketensamenwerking op het gebied van armoede en schulden wordt de komende beleidsperiode opnieuw vormgegeven. De ambitie is om de diverse activiteiten en instrumenten maximaal te verbinden en te komen tot een integraal en onderling versterkend aanbod. Aandachtspunten zijn:

- *Een sluitende keten*
  Bij een sluitende keten denken wij aan het verbinden van alle organisaties die zich richten op 'vroeg-signalering' en organisaties, inclusief de gemeente, die interventies kunnen

[13] Zie: De route naar financiële zelfredzaamheid. Arbo Vitae. Corsanummer 19bes00117

inzetten om erger te voorkomen. Het gaat er om dat ‘achter de voordeur’ snel geschakeld wordt en wordt voorkomen ‘dat een situatie erger wordt en/of dat inwoners tussen wal en schip vallen. De verschillende bij ‘vroeg-signalering’ genoemde punten komen hier samen. Daarnaast komt hier samen dat cliënten die een hulpvraag hebben gericht aan aanpalende beleidsterreinen, bijvoorbeeld Jeugd of WMO, ook op meerdere terreinen tegelijk worden ondersteund. De dienstverlening in het kader van het armoedebeleid wordt volgens een nader te bepalen tijdspad, aangehaakt bij het project Overbetuwe Samen.

- *Ruimte voor maatwerk*
  Armoede en schulden gaat om veel meer dan alleen een financiële situatie. Juist door ‘naast’ de inwoner te gaan staan en aandacht te hebben voor het psychische proces dat met armoede en schulden samenhangt, wordt het mogelijk een inwoner weer stap voor stap in zijn kracht te zetten en perspectief te bieden. De wetgeving biedt veel mogelijkheden om maatwerk te leveren, zonder hierbij in willekeur te vervallen. In onze dienstverlening maken we gebruik van de ‘omgekeerde toets’.

- *Aandacht voor nazorg*
  Zeker na een intensief traject van schuldhulpverlening is nazorg van groot belang. Gedragsverandering is moeilijk en beklijft niet vanzelf. Hier zijn al een aantal instrumenten voor beschikbaar. Indien nodig wordt dit de komende periode uitgebreid.

- *Uitgaan van positieve gezondheid*
  In de lokale infrastructuur zoeken we ook verbinding met het gezondheidsbeleid en de 1e-lijnsvoorzieningen. Sociaaleconomische achterstand en de invloed hiervan op (de beleving van) gezondheid is één van de speerpunten in het regionale gezondheidsbeleid. Daarnaast biedt het concept positieve gezondheid diverse aangrijpingspunten om inwoners te ondersteunen bij zaken als voeding, sociale participatie en zingeving.

2.2.3 Betaald werk waar mogelijk, sociale participatie als eerste stap

Het is een algemeen geaccepteerd idee dat betaald werk de beste oplossing is om uit een situatie van (dreigende) armoede te geraken. Tegelijk zien we dat dit in de praktijk niet altijd het geval is. Het aantal werkende armen neemt landelijk namelijk toe. Betaald werk ligt ook niet voor iedereen binnen handbereik. Wél is het dan mogelijk de sociale positie van deze inwoners groep te verbeteren. Door in te zetten op participatie en sociale integratie, kunnen veel problemen worden voorkomen en/of verholpen, waaronder een schuldensituatie.
Aandachtspunten zijn:

- *Zicht op de (on) mogelijkheden van de doelgroep*
  De gemeente speelt een actieve rol in het stimuleren van maatschappelijke participatie van haar inwoners. In het kader van het participatiebeleid wordt de doelgroep minima met een gemeentelijke uitkering in kaart gebracht. Naar schatting bestaat twee derde van het huidige bestand aan bijstandscliënten in Overbetuwe uit inwoners die extra zorg, begeleiding en/of trajecten nodig heeft om een stap verder te komen. Het gaat hier daadwerkelijk om werken naar vermogen, want een deel zal nooit in staat zijn loonvormende arbeid te verrichten.

Op het onderdeel ‘toeleiding naar arbeid’ overlappen participatie- en armoedebeleid. Inzet op toeleiding naar arbeid gebeurt namelijk onder de vlag van het participatiebeleid. Maar onder welke ‘wet’ of ‘beleid’ een inwoner ook valt, we zorgen dat de persoon om wie het gaat geen last heeft van ‘schotten’[14].

- *Betrekken ondernemers en bedrijfsleven*
  Lokale werkgevers en het WSP (werkgeversservicepunt) worden zo veel mogelijk betrokken bij participatietrajecten. We zorgen ook voor goede informatie over de verschillende regelingen, zowel voor arbeidsinschakeling als bij schulden (zie ook: 2.2.1 onder A). Verdere uitwerking van dit onderdeel is te vinden in het participatiebeleid en het uitvoeringsplan van het participatiebeleid (zie ook: voetnoot 14).

Werkgevers Servicepunt Midden-Gelderland

- *Het creëren van kansen*
  Het maximaal verbinden van ondersteuning onder regio van de gemeente, dat wil zeggen: de mogelijkheden vanuit de participatiewet en de WMO, in combinatie met de mogelijkheden die lokale ondernemers kunnen bieden, kan kansen creëren voor inwoners die nu afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering. maar mogelijk wel (een deel van) het inkomen zelf kunnen verdienen. Samen met de ketenpartners bieden we activiteiten gericht op beweging, het vergroten van het sociaal netwerk of op vrijwillige inzet, als stap naar meer maatschappelijke participatie. Kwetsbare jeugd in de leeftijdsgroep van 18 tot 23 jaar vormen een prioritaire doelgroep.

2.2.4 De lokale samenleving als partner ten aanzien van armoede en schulden

Bij armoede- en schuldenproblematiek is het van belang om de lokale samenleving breed te betrekken om armoede te voorkomen en/of een problematische situatie te stabiliseren en/of te verminderen. De gemeente is een belangrijke partner en mogelijk ook aanjager van diverse maatregelen om armoede te voorkomen of tegen te gaan. De gemeente kan dit echter niet alleen. Armoede en schulden zijn ook geen geïsoleerd vraagstuk. Het is een maatschappelijk probleem dat ons allemaal aangaat. En een probleem dat met een beetje pech, velen van ons kan overkomen. Aandachtspunten zijn:

- *Het opzetten van netwerk rondom armoede bestaande uit ketenpartners en andere relevante partijen.*
  Samen met onze ketenpartners zetten we een netwerk op rondom armoede. Als gemeente faciliteren we een tweejaarlijkse armoedeconferentie. Deze conferentie zal bijdragen aan de onderlinge verbinding en samenwerking, kennis delen en een optimale aansluiting bij de doelgroep.

- *We zetten optimaal in op vroeg-signalering via een breed netwerk van partners.*
  Zoals onder 2.2.1 genoemd is vroeg-signalering bij schulden of (stille) armoede van groot belang. Naast de al genoemde partners streven we ernaar ook scholen, de 1e-lijnszorg en de kerken te betrekken bij het voorkomen van armoede en schulden en bij het verminderen van de impact hiervan op inwoners en gezinnen.

[14] Zie: “Van cliënt naar kandidaat, samen sterk voor een samenleving die werkt”. November 2018, corsa 18RV000084. Het uitvoeringsprogramma van het participatiebeleid wordt momenteel opgesteld.

- *We maken gebruik van ervaringsdeskundigen*
  We betrekken bij het voorkomen en verminderen van armoede- en schuldenproblematiek ervaringsdeskundigen. Een ervaringsdeskundige weet hoe hij/zij 'naast' een inwoner kan staan. Hij/zij heeft het immers zelf meegemaakt. Ervaringsdeskundigen kunnen ook een bijdrage leveren aan eventueel noodzakelijke gedragsverandering. Indien een ervaringsdeskundige wordt ingezet (bijvoorbeeld als vrijwilligers) wordt gezorgd voor een goede begeleiding.

- *We zetten in op de bijstelling van de dominante beeldvorming over armoede*
  Inwoners in armoede hebben vaak te maken met een sociaal isolement. De financiële situatie maakt maatschappelijke participatie moeilijker en de schaamte die vaak met (stille) armoede samenhangt maakt het lastig om hulp te vragen. Dominante beeldvorming, die onder meer het uitgangspunt heeft dat het 'eigen schuld' is en/of andere negatieve etiketten plakt, speelt hierbij een belangrijke rol. Vooral kinderen en jongeren die in armoede opgroeien kunnen op deze wijze in hun ontwikkeling en kansen worden beperkt. In samenwerking met het netwerk zetten we ons in om deze beeldvorming bij te stellen.

2.2.5 Kinderen in armoede als prioritaire doelgroep

De gemeente Overbetuwe zet al diverse maatregelen in om kinderen en jongeren die opgroeien in armoede te faciliteren bij hun ontwikkeling en schoolloopbaan. Via de GelrePas en de Stichting Leergeld kunnen kinderen uit gezinnen met een minimum inkomen toch deelnemen aan sport of culturele vorming.
De Kind-pakketten (zomerpakket voor kinderen op de lagere school en kledingpakketten voor kinderen tot ongeveer 15 jaar in zomer en winter) voorzien in een praktisch steuntje in de rug.
De aanpak is vooralsnog echter versnipperd en het is niet duidelijk of deze aanpak daadwerkelijk leidt tot zaken die wij 'als samenleving' tot een minimale vereiste van de opvoeding (in Nederland) zien. Bijvoorbeeld dat een kind/jongere leert zwemmen en minimaal diploma A behaald.

In de komende periode zetten we ons daarom in om - mede in samenspraak met kinderen/jongeren die opgroeien in armoede – te komen tot een samenhangend 'pakket' dat deze veelzijdige groep faciliteert. Hiermee wordt beoogt dat kinderen/jongeren hun capaciteiten maximaal kunnen benutten en de schoolloopbaan zoveel als mogelijk resulteert in een 'startkwalificatie'[15].

Aandachtspunten zijn:

- *Actieve signalering van kinderen in armoede*
  In samenwerking met de maatschappelijke partners, waaronder in het bijzonder de JGZ, scholen en de jeugdhulpverlening, streven we ernaar dat 'alle kinderen (< 18 jaar)' in armoede' in beeld worden gebracht. De kinderen/jongeren uit deze groep waarover wel signalen zijn dat zij

[15] Een Startkwalificatie betekent: minimaal een diploma op niveau HAVO of MBO-2.

ondersteuning kunnen gebruiken maar die dit nog niet krijgen, worden, in lichte vorm, ondersteund. Doelstelling is dat kinderen / jongeren in armoede zich maximaal kunnen ontwikkelen en uiteindelijk met een startkwalificatie het onderwijs verlaten.

- *We besteden extra aandacht aan de groep kwetsbare jongeren tussen de 18 en 23 jaar*
  De groep kwetsbare jongeren in de leeftijd van 18 tot 23 jaar is bij meerdere beleidsterreinen in beeld. Dit is bij Jeugd, bij WMO, bij Participatie en dus ook bij het Armoedebeleid. Vanuit de diverse pilots in het kader van het uitvoeringsprogramma 'Preventie schuldhulpverlening' wordt ook al expliciet aandacht besteed aan de groep 'jongeren' (o.a. project Geld(t) voor jou). Het beleid ten aanzien van Armoede is niet leidend voor deze doelgroep. Wel willen we in het kader van integraal beleid bewerkstelligen dat keuzes die op andere beleidsterreinen worden gemaakt ook worden beoordeeld op een iets langer termijnperspectief. Het is namelijk dit perspectief dat kan aangeven of een jongere al of niet in schulden zal geraken of wellicht in een situatie van langdurige armoede zal belanden.

- *We voorkomen dat 'overgangen' zoals het bereiken van de 18-jarige leeftijd leidt tot een plotselinge terugval in inkomen.*
  Eenoudergezinnen die leven van een uitkering krijgen een uitkering gebaseerd op de situatie van een 'alleenstaande'. De resterende gelden voor het kind of de kinderen worden uitgekeerd via de belastingdienst. In een klein deel van de huishoudens van een alleenstaande ouder met kinderen, komt het voor dat een kind, gedurende een schooljaar, de 18-jarige leeftijd bereikt maar nog wel op de middelbare school zit. In een dergelijk geval vervalt met ingang van het kwartaal dat een kind 18 jaar is geworden zowel de kinderbijslag als de toeslag via de belastingdienst. Hiervoor in de plaats komt een 'toeslag middelbare scholieren'. Deze is veel lager dan de eerdere bedragen en kan aanleiding zijn tot het ontstaan van schulden. Het (tijdelijk) compenseren van deze 'een-ouderkop' kan deze situatie voorkomen (zie verder 2.2.6).

- *We betrekken kinderen/jongeren uit Overbetuwe om te komen tot een optimaal aanbod via de Stichting Leergeld, de Gelrepas (of andere regeling) en de Kindpakketten*
  Huishoudens met een inkomen tot 130% van het Wsm kunnen via de Stichting Leergeld een aanvraag indien voor kosten die te maken hebben met schoolgang (b.v. computer, fiets). Daarnaast biedt de Gelrepas de mogelijkheid om tegen een gereduceerd tarief deel te nemen aan sport, cultuur of andere 'uitjes'[16]. Van deze regeling wordt vooralsnog niet optimaal gebruik gemaakt.

[16] In de 1e helft van 2019 is een onderzoek uitgevoerd naar de effectiviteit van de Gelrepas en een vergelijking gemaakt met andere, soortgelijke, regelingen. De definitieve uitkomsten hiervan zijn bij het opstellen van dit beleidsplan nog niet bekend. E.a. wordt verder uitgewerkt in het uitvoeringsplan.

In de komende periode willen we door het betrekken en raadplegen van kinderen/jongeren die in armoede leven, komen tot een optimale regeling die deze kinderen/jongeren maximaal ondersteunt. Hierbij kijken we ook naar andere wensen zoals huiswerkbegeleiding en/of buitenschoolse activiteiten in de diverse kernen.
Ook kijken we naar manieren om de kinderen uit gezinnen met een minimum inkomen op een eenvoudige wijze in staat te stellen een zwemdiploma te halen. Deze aandachtspunten zullen verder worden uitgewerkt in het uitvoeringsprogramma.

2.2.6 Curatief armoedebeleid: inkomensregelingen en schuldhulpverlening

Met dit beleidsplan zet de gemeente Overbetuwe sterk in op preventie en vroeg-signalering van armoede of schulden. Wij hopen dat het aantal inwoners dat te maken heeft met problematische schulden en/of met een gebrek aan maatschappelijke participatie wegens de financiële situatie, hierdoor afneemt.

Dit betekent vooralsnog echter niet dat wij het curatief beleid, in de vorm van inkomensondersteuning of schuldhulpverlening en dergelijke, willen afbouwen. Dit enerzijds omdat het tijd kost om te schuiven van curatie (oplossen van problemen) naar preventie (voorkomen van problemen en voorkomen dat deze escaleren). Dit anderzijds omdat de ervaring landelijk juist is dat “te strakke grenzen” in een minimabeleid, sterk belemmerend werken. Juist deze grenzen veroorzaken de zogeheten armoedeval voor meerdere inkomenscategorieën. Helaas is het zo dat het Rijk niet van plan is de regelingen die een belangrijke oorzaak zijn voor een ‘armoedeval’, zoals bijvoorbeeld de diverse regelingen rondom huur en zorgtoeslagen, aan te passen. Dit betekent dat de gemeenten aan zet zijn om de inwoners zo goed mogelijk te faciliteren. De gemeente Overbetuwe neemt deze uitdaging serieus. ‘Aandachtspunten hierbij zijn:

- *We handhaven de minimaregelingen maar gaan op diverse punten over tot bijstelling.*
  De gemeente Overbetuwe kent diverse regelingen bedoeld voor minima (zie ook bijlage 1). In het kader van dit Armoedebeleid blijven deze regelingen bestaan maar worden deze wel op enige punten bijgesteld, waar mogelijk in samenspraak met de doelgroep.

- *Het persoonlijk minimabudget: we verhogen de drempel tot 120% om de armoedeval te voorkomen bij aanvaarden van (deeltijd) werk of het ontvangen van een vrijwilligersvergoeding.*
  De gemeente Overbetuwe kent een regeling voor een ‘persoonlijk minimabudget’ (Pmb). Inwoners met een inkomen van maximaal 110% van de voor hen geldende norm Wsm, die een jaar hebben moeten leven van dit inkomen, kunnen aanspraak maken op dit budget. Zowel uit de evaluatie van het minimabeleid Overbetuwe 2016, als uit gegevens van meer algemene bronnen zoals het Nibud en het CBS, blijkt dat inwoners met een inkomen tussen de 110% Wms tot 120% van het Wsm, grote(re) kans hebben in schulden te geraken. In Overbetuwe geldt dit evenzeer.

Concreet bekent ook dat juist huishoudens met kinderen die betaald werk aanvaarden of actief worden als vrijwilliger in een situatie waar een vergoeding tegenover staat (max. € 150 per maand), daardoor allerhande extra's uit het gemeentelijk beleid (of via de belastingdienst) mislopen. Netto houdt men dan minder over.

Het aanpakken van armoede van kinderen/jongeren gaat in eerste instantie via de ouders. Om deze reden en om werk dan wel participatie 'daadwerkelijk te laten lonen', verdient het aanbeveling de grens voor het Persoonlijk minimabudget te verhogen naar een inkomen tot en met 120% van het Wsm[17]. Bij deze nieuwe regeling is het voornemen dit stapsgewijs in te voeren en voor nieuwe gevallen een referte-eis van 3 jaar te hanteren[18]. De regeling is immers vooral bedoeld om 'uitstroom' mogelijk te maken. Met het optrekken van de grens naar 120% volgt Overbetuwe meerdere andere gemeenten in de regio (bijvoorbeeld Lingewaard).

- *We treffen een regeling voor de één-ouderkop.*
  Inwoners die een éénoudergezin vormen met opgroeiende kinderen, kunnen voor een kind dat 18 jaar wordt gedurende een schooljaar van zijn/haar middelbare schoolopleiding, een beroep doen op de bijzondere bijstand voor compensatie van de bedragen die eerder via de belastingdienst en de kinderbijslag werden toegekend (met aftrek van de scholierenbijdrage). De regeling bijzondere bijstand wordt hierop aangepast.

- *Kosten bewindvoering*
  De gemeente Overbetuwe verstrekt bijzondere bijstand voor de kosten bewindvoering. De uitgaven op deze post groeit de laatste jaren. Sinds 2014 zijn de gronden waarop beschermingsbewind kan worden toegepast verruimd.

  Beschermingsbewind kan worden aangevraagd door een persoon zelf (de rechthebbende), zijn/haar partner, familie, een voogd, een curator, mentor of een hulpverlener. De kantonrechter beslist of de maatregel beschermingsbewind wordt opgelegd. Wanneer de rechthebbende onvoldoende draagkrachtig is om de kosten van het beschermingsbewind zelf te dragen, kan een aanvraag worden gedaan voor bijzondere bijstand. Ook voor het beschermingsbewind geldt dat de huidige inkomensgrenzen een belemmering kunnen vormen. In het kader van het uitvoeringsplan wordt nagegaan of verhoging tot 130% Wsm om in aanmerking te komen voor een vergoeding en/of tegemoetkoming in de kosten mogelijk en wenselijk is.

  De ervaring van de laatste jaren leert dat niet altijd het 'volledige beschermingsbewind' nodig is. In samenspraak met de diverse partners is in de nieuwe aanbesteding voor schuldhulpverlening daarom ook een lichter alternatief opgenomen voor het beschermingsbewind. Dit gaat om een vorm van uitgebreid budgetbeheer waarvoor geen besluit van de rechtbank nodig is. Deze vorm kan ook een uitkomst zijn voor inwoners met een net iets hoger inkomen dan het Wsm.

[17] De ombudsman (2017) beveelt aan om de minimaregelingen uit te laten lopen tot 140% WSM.

[18] Dit wordt verder uitgewerkt in het uitvoeringsprogramma. Maar om een aanzuigende werking te voorkomen zal voor het Pmb bij de categorie tussen 110 en 120% van het WSM worden gewerkt met een referte-eis van 3 jaar. Dit betekent dat een inwoner die nu 3 jaar lang een inkomen had op 110% het Pmb kan aanvragen maar een inwoner die door een inkomensdaling bijvoorbeeld zakt van 130% naar 110% (nog) niet.

- *Kosten Gelrepas, Stichting Leergeld en Kindpakketen*
  Zoals hierboven al vermeld betrekken we een klankbordgroep bestaande uit kinderen en jongeren die opgroeien in armoede om het specifieke aanbod gericht op kinderen bij te stellen. Voor volwassenen moet het mogelijk blijven om via de GelrePas, of een andere regeling, te kunnen deelnemen aan sportieve een culturele activiteiten.
  Deze maatregelen worden budgetneutraal uitgevoerd (uitgaande van verwachte besteding 2019).

Wat gaan we doen:

- We zetten breed in op preventie en vroeg-signalering.
- We zorgen voor een integrale toegang en een integraal aanbod.
- We benaderen de inwoners als ‘individu’ en hanteren de principes van maatwerk en stress-sensitieve dienstverlening.
- We werken aan het uitbouwen van het gemeentelijk netwerk zodat een goed functionerend, en signalerend, netwerk ontstaat rondom een inwoner die mogelijk te maken heeft met armoede en schulden.
- We geven prioriteit aan kinderen en jongeren die opgroeien in armoede. Zij krijgen kansen om hun talenten te ontwikkelen en minimaal een startkwalificatie te behalen.
- We verruimen de regeling voor het Persoonlijk minimabudget zodat huishoudens maximaal gestimuleerd worden via arbeid (of een voorstadium hiervan) hun kansen te vergroten.
- We zorgen dat eenoudergezinnen die een kind hebben dat 18 jaar wordt, niet onnodig in de schulden geraken en garanderen dat ‘het kind’ zijn/haar schoolloopbaan kan vervolgen.
- We herijken de diverse regelingen gericht op kinderen/jongeren in armoede in samenspraak met de doelgroep.

3. Financiën en monitoring

3.1 Financiën

Het overgrote deel van de beleidsvoornemens kan worden uitgevoerd binnen de bestaande budgetten voor het gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid (in de begroting opgenomen onder 6.30.30), het participatiebeleid en/of het beleid sociaal domein (inzet op welzijn).

Met de uitvoering van de diverse beleidsvoornemens kan worden aangevangen in 2019, onder het voorbehoud dat het restant budget 'niet bestede middelen armoedebestrijding kinderen en jongeren '(Klijnsmagelden) uit 2018 beschikbaar blijft in 2019. Daarnaast wordt een budget uitgenut dat beschikbaar is op PNL post 34A 'Schulden en preventie jaarschijf 2019' (betreft een budget € 172.000).

Nieuw beleid	Kosten	Ingaande	Dekking/kanttekening
Ophogen grens Persoonlijk Minimabudget naar 120%. (zie: 2.2.6)	€ 100.000	1-10-2019 *Structureel*	Dekking 2019 gedeeltelijk door beschikbaar blijven decentralisatie-uitkering 2018 (Klijnsma-gelden). Dekking in 2020: € 50.000 uit Klijnsma-gelden € 50.000 gelden op PNL post 34A (2019) Schulden en preventie jaarschijf 2019 In 2021: via Kadernota 2021
Vergoeding Kinderkop voor alleenstaande ouders. (zie: 2.2.6)	€ 20.000	1-9-2019 *Structureel*	Dekking uit decentralisatie-uitkering kinderarmoede (Klijnsma-gelden).
Verbetering effectiviteit en aanbod Gelrepas (of alternatief). (zie: 2.2.5 en 2.2.6)	€ 70.000	1-1-2020 *Structureel*	Het budget voor de GelrePas is al aantal jaren te laag begroot. Dekking in 2020: € 45.000 via 34A jaarschijf 2019. In 2021: via Kadernota 2021. € 25.000 structureel overgeheveld uit decentralisatie-uitkering kinderarmoede (Klijnsma-gelden)
Verbeteren informatievoorziening, toegang en opzetten netwerk armoede (zie: 2.2.1 en 2.2.4)	€ 20.000	1-9-2020 *Incidenteel*	Dekking door beschikbaar blijven gelden decentralisatie-uitkering (Klijnsma-gelden) 2018.
Spreekuur sociaal raadslieden (zie: 2.2.1)	€ 15.000	*1-1-2020* *Structureel*	In 2020: Gelden op post 34A Schulden en preventie jaarschijf 2019. Vanaf 2021: Kadernota 2021

Totaal aan te vragen via kadernota **2021** wegens voortzetting beleid (minimaal) € 110.000.

Voortzetting Geld(t) voor jou (zie: 2.2.5)	€ 30.000	1-1-2020 *Structureel*	Decentralisatie-uitkering Aandeel structureel is € 30.000[19].
Voortzetting Coaching (voorheen Nazorg) (zie: 2.2.1 onder B)	€ 50.000	1-1-2020 *Structureel* budget alge-meen maat-schappelijk werk	Kadernota 2020 Verhogen budget algemeen maat-schappelijk werk
Pilot Vroeg-signalering (zie: 2.2.1 onder A)	€ 68.000	6-2-2018 *Incidenteel*	ilot is in voorbereiding met wo-ningcorporaties. Start najaar 2019. Financiering eerder toegekend budget van € 160.000 Verwacht aanvraag PNL 2021.
Pilot Beschermingsbewind (zie: 2.2.6)	€ 27.000	6.2.2018 *Incidenteel*	De voorbereidingen zijn afgerond. Door capaciteitsproblemen en het verschuiven van de aanbesteding uitvoeringsorganisatie wordt deze pilot in Q3 2019 verder opgepakt. Financiering uit eerder toegekend budget van € 160.000. Verder financiering afhankelijk van uit-komsten pilot.

3.2 Beleidsindicatoren

De gemeente Overbetuwe neemt sinds 2018 deel aan de Benchmark Armoede en Schulden van Divosa. Deze benchmark is nog in ontwikkeling. De volgende indicatoren achten wij in ieder geval van belang om het effect van het beleid te meten. Samen met het uitvoeringsprogramma zullen de indicatoren, waar nodig en mogelijk, worden uitgebreid.

Indicator	Peiljaar en/of 0-meting	Doelstelling	Opmerking
Het aantal kinderen dat opgroeit in armoede	2015: 2,56 %	2021: 2 %	
Het aantal inwoners dat zich met financiële problemen meldt bij de gemeente	2018: +/- 150	2020 e.v. : > 175	Preventief werken betekent dat men-sen zich eerder melden.

19 Dit betreft feitelijk een reservering vooruitlopend op de definitieve evaluatie.

20 Tussentijdse evaluatie van het project & evaluatie van het aantal beschikbare uren maatschappelijk werk (gering in verhouding tot gemeenten met vergelijkbare omvang), geven aanleiding tot verhoging van beschik-bare uren maatschappelijk werk.

Het aantal intensieve schuldhulp-verleningstrajecten	2018: 50	2021: 45	Op de intensieve schuldhulpverlening is nog een inhaal-slag te maken.
Gebruik minimaregelingen gericht op participatie	2016: 26% van de doelgroep	2021: 50% van de doelgroep	Dit betreft nu Gelre-Pas.
Vroegsignalering via diverse vind-plaatsen en partners	2020	2022: aantal mel-dingen is > 25.	Betreft nieuw project / werkwijze
Beschermingsbewind versus lichter alternatief	2020	afname bescher-mingsbewind ten gunste van lich-ter alternatief	

4. Vervolg

Dit beleidskader volgt op de Startnotitie integraal armoedebeleid van januari 2019. Na vaststelling van het beleidskader zal een uitvoeringsplan worden opgesteld. Dit uitvoeringsplan wordt ook een integraal uitvoeringsplan. Concreet betekent dit dat we het uitvoeringsplan Schulden en Preventie: Opgeteld beter (aangenomen door de raad op 6.2.2018) integreren in het nieuwe uitvoeringsplan van dit integrale beleidsplan armoede en schuldhulpverlening.

Dit uitvoeringsplan zal het 3e kwartaal van 2019 te besluitvorming worden voorgelegd. In dit beleidskader is er verder doelbewust voor gekozen de geldigheidsduur van het participatiebeleid en het armoedebeleid gelijk op te laten lopen. Hetzelfde gaat gelden voor de uitvoeringsplannen.

Monitoring en evaluatie van de diverse beleidsdoelstellingen en projecten zal plaatsvinden via de reguliere P & C cyclus en de Monitor Sociaal Domein.

Van pilotprojecten worden aparte evaluaties opgesteld.

Bijlage A. Huidige minima regelingen

Bijzondere bijstand

Doelgroep
Iedereen kan bijzondere bijstand aanvragen. Ook als men geen minimuminkomen heeft kan men voor bijzondere bijstand in aanmerking komen. Het soort inkomen en de leeftijd spelen geen rol. Wel wordt rekening gehouden met de hoogte van het inkomen en het vermogen.

Inhoud
De bijzondere bijstand is bedoeld voor bijzondere kosten. Dat zijn extra, noodzakelijke kosten die men bijvoorbeeld moet maken door ziekte, een handicap of om sociale redenen. De kosten kunnen eenmalig zijn, maar ook wekelijks of maandelijks terugkomen.

Hoe aanvragen?
Door het indienen van een aanvraagformulier bij de gemeente.

Eigen bijdrage
Als het inkomen hoger is dan de geldende bijstandsnorm dan moet men meestal een deel van de kosten zelf betalen. Hoeveel dit is, hangt af van de hoogte van het inkomen en van de gezinssamenstelling.

Collectieve zorgverzekering Menzis

Doelgroep
Degenen met een inkomen tot 130% van de voor hen geldende bijstandsnorm.

Inhoud
Deze verzekering bestaat uit een basisverzekering met een aanvullende verzekering. Men kan kiezen uit 3 varianten. Daarnaast kan men kiezen uit drie tandartsverzekeringen. Door de zorgverzekeraar wordt korting gegeven op de premie, terwijl er in de aanvullende verzekering meer vergoedingen zijn opgenomen dan in de niet-collectieve aanvullende verzekering.

In alle varianten is bijvoorbeeld een vergoeding opgenomen voor een te betalen Wmo-eigen bijdrage tot een bedrag van € 300,00 per jaar.

Eigen risico
Voor iedereen geldt een eigen risico. Dit bedrag wordt landelijk vastgesteld en bedraagt € 385,00 per jaar. Door de aanbieder van de collectieve zorgverzekering, Menzis, wordt de mogelijkheid geboden om dit eigen risico verspreid over het jaar te betalen. Als achteraf blijkt dat het eigen risico toch niet geheel is gebruikt dan wordt het teveel betaalde terugbetaald.

Hoe aanmelden?
Door het invullen van een aanvraagformulier op de website www.gezondverzekerd.nl.

Persoonlijk minimabudget

Doelgroep
Degenen met een inkomen tot 110% van de voor hen geldende bijstandsnorm.

Inhoud
Het PMB is een inkomensondersteunende maatregel voor inwoners die langdurig een laag inkomen hebben en daarbij geen vooruitzicht hebben op inkomensverbetering.

De uitkering bedraagt per jaar 40% van de betreffende bijstandsnorm per maand exclusief vakantiegeld.

Een toelage van € 100,00 per jaar wordt verstrekt aan degene die:
- de afgelopen 12 maanden gebruik heeft gemaakt van een Wmo-maatwerkvoorziening, of
- de pensioengerechtigde leeftijd heeft, of
- de afgelopen 5 jaar een arbeidsongeschiktheidsuitkering, een IOAW -uitkering heeft gehad en om medische redenen een volledige ontheffing van de arbeidsplicht heeft of een uitkering volgens de Participatiewet.

Voor ouders met schoolgaande kinderen tot 18 jaar wordt een extra toelage verstrekt van € 50,00 per kind op de basisschool en € 100,00 per kind op het voortgezet onderwijs.

Gelrepas

Doelgroep
Degenen met een inkomen tot 110% van de voor hen geldende bijstandsnorm.

Inhoud
Het doel van de Gelrepas is het bevorderen van de participatie op het terrein van cultuur, recreatie en sport. Met de pas kan men gratis of met korting deelnemen aan sociaal-maatschappelijke activiteiten. Men kan bijvoorbeeld lid worden van een (sport)club, naar musea of het theater gaan, recreatief zwemmen, een cursus of muzieklessen volgen.

Op www.gelrepas.nl staat meer informatie en het programma.

Kosten
De pas is gratis.

Hoe aanvragen?
Eind december ontvangen degenen met een uitkering van de gemeente en degenen die gebruik hebben gemaakt van het Persoonlijke Minima Budget de pas automatisch thuisgestuurd.

Anderen kunnen de pas aanvragen bij de gemeente. Een aanvraagformulier staat op de website: https://www.overbetuwe.nl/Werken onderwijs en zorg/Werk en inkomen/Weinig inkomen/Regelingen voor mensen met een bijstandsuitkering of een laag inkomen/GelrePas

Kledingpakketten

Doelgroep
Kinderen in de leeftijd van 0 tot 18 jaar uit gezinnen met een inkomen tot 110% van de bijstandsnorm (doelgroep GelrePas).

Inhoud
In de winter en in de zomer kunnen ouders voor ieder kind een pakket met kleding en schoeisel ontvangen. Het gaat om nieuwe merkkleding en schoenen. Elk pakket wordt per kind samengesteld en thuisbezorgd in een anonieme verpakking.

Kosten
Geen

Hoe aanvragen?
Jaarlijks in het voor- en najaar wordt de doelgroep aangeschreven. De ouders kunnen via een unieke code die de gemeente aan hen verstrekt, voor ieder kind een pakket aanvragen op de website https://stichtingstop.com/aanvraag-pakket

Zomerpretpakket

Doelgroep
Kinderen op de basisschool (4 t/m 12 jaar) uit gezinnen met een inkomen tot 110% van de bijstandsnorm (doelgroep GelrePas).

Inhoud
Een rugzak vol leuke spullen; een waterpistool, een voetbal en alles voor een dagje waterpret, zoals een zwembril, een bon voor zwemkleding, een badlaken én zonnebrand, maar ook stoepkrijt, spelletjes en boeken. Daarnaast zitten er entreekaartjes (voor 2 personen) voor de bioscoop én de Efteling, inclusief vervoer, in.

Kosten
Geen

Hoe aanvragen?
Voor de zomervakantie wordt de doelgroep door de gemeente aangeschreven. Aangegeven wordt waar en wanneer de rugzak kan worden opgehaald.

Actie Pepernoot

Doelgroep
Kinderen van 0 tot 18 jaar uit gezinnen met een inkomen tot 110% van de bijstandsnorm.

Inhoud
Cadeaubonnen t.w.v. € 50,-- te besteden bij deelnemende ondernemers in de gemeente.

Kosten
Geen

Hoe aanvragen?
In november wordt de doelgroep door de gemeente aangeschreven en ontvangt men de bonnen.

Stichting Leergeld Oost Betuwe

Doelgroep
Kinderen in de leeftijd van 4 tot 18 jaar uit gezinnen met een inkomen tot 130% van de bijstandsnorm.

Inhoud
Bedoeld voor binnen- en buitenschoolse activiteiten voor kinderen.

Met name gaat het om de volgende zaken:
- sportclub (contributie, kleding of schoeisel)
- kunstzinnige vorming (muziek, dans, toneel)
- bijdragen schoolreis
- ouderbijdrage scholen
- fiets (voor kinderen op voortgezet onderwijs)
- (tweedehands) computer of tablet (voor een gezin met kinderen vanaf groep 8 en op het voortgezet onderwijs)
- zwemlessen tot een bedrag van € 125,00 per kind, zodat de te betalen eigen bijdrage bij gebruik van de GelrePas wordt verlaagd
- individuele aanvragen voor statushouders die via Stichting Vluchtelingenwerk worden ingediend.

De maximale vergoeding per kind bedraagt € 250,00 per jaar.

Een bijdrage van Stichting Leergeld wordt alleen toegekend als er geen andere (voorliggende) mogelijkheden zijn.

Hoe aanvragen?
Een aanvraag kan schriftelijk, per e-mail of via de website www.leergeld.nl/oostbetuwe worden gedaan.

Stichting Noodfonds Betuwe

Doelgroep
Iedere inwoner die in een acute noodsituatie verkeert.

Inhoud
De stichting ondersteunt door het incidenteel verlenen van materiële en financiële (renteloze lening of gift) hulp.

Hoe aanvragen?

Een aanvraag kan worden gedaan via de website www.noodfondsbetuwe.nl.

Kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffingen

Doelgroep

Degenen met een inkomen gelijk aan de voor hen geldende bijstandsnorm.
Of iemand in aanmerking komt voor kwijtschelding, hangt af van verschillende factoren. Deze factoren betreffen:

- het inkomen (salaris, uitkeringen, pensioen, studiefinanciering, huurtoeslag, etc.);
- de vaste uitgaven (huur, ziektekostenpremie met aftrek van zorgtoeslag en normpremie, etc.);
- het vermogen (bankrekeningen, auto, overwaarde van uw woning, levensverzekeringen, etc.);
- eventuele schulden aan de Rijksbelastingdienst.

Waarvoor?

Kwijtschelding is mogelijk voor:

- onroerendezaakbelastingen (OZB): tot 100% van het aanslagbedrag
- afvalstoffenheffing: voor het vaste bedrag
- rioolheffing: tot 100% van het aanslagbedrag

Vermogen

Het is niet mogelijk om een maximum bedrag te noemen voor het vermogen, dit verschilt namelijk per situatie en moet berekend worden.
Voor het vermogen wordt gekeken naar bank- of girosaldi, de eventuele overwaarde van het eigen huis, de waarde van een auto, etc. Voor alle belastingschuldigen is er een vrijstelling van rechten op uitvaartpolissen.
Het bedrag dat mensen, die op 31 december 1999 65 jaar of ouder waren, extra buiten beschouwing mogen laten bedraagt € 2.269,00 per persoon.

Berekenen of men voor kwijtschelding in aanmerking komt

Via ‘Bereken uw recht’ kan men op een gemakkelijke manier berekenen of er recht bestaat op kwijtschelding van gemeentelijke belastingen. Ook kan men daar zien of men voor andere vergoedingen (bijzondere bijstand, huurtoeslag, etc.) in aanmerking komt.

Aanvraag van kwijtschelding

Als men vorig jaar kwijtschelding heeft gekregen, dan kan het zijn dat men automatisch weer voor kwijtschelding in aanmerking komt. Dit staat dan op de aanslag vermeld.

In alle andere gevallen kan men zelf bij de gemeente (opnieuw) kwijtschelding aanvragen. Dit kan tot 6 weken na dagtekening van de belastingaanslag via een Verzoek om kwijtschelding particulieren.

ONDERNEMERS

Voor een ZZP-er en degene met een eigen bedrijf die geen personeel in dienst heeft en waarvan het inkomen ligt op bijstandsniveau of lager, is kwijtschelding mogelijk voor privéaanslagen; niet voor zakelijke aanslagen.

Wanneer geen recht voor ondernemers?

Er is geen recht op kwijtschelding als:

- de waarde van de auto meer dan € 2.269,-- bedraagt en niet onmisbaar is voor het werk;
- de vrije verkoopwaarde van de eigen woning hoger is dan de hypotheeklast;
- de aanslag langer dan 3 maanden geleden is betaald;
- het saldo op de bank- en spaarrekeningen hoger is dan het normbedrag voor één maand levensonderhoud (inclusief woonlasten en zorgverzekeringspremie).

Bijlage B. Omgekeerde toets & strategie stress sensitieve dienstverlening

1. De omgekeerde toets uitgewerkt in vier heldere stappen

Stap 1 – Het effect
De eerste vraag die wij ons stellen, is welk effect we willen bereiken met de inwoner óf welk effect de inwoner zelf wil bereiken. Deze effecten zetten we om in gezamenlijke afspraken die we vastleggen in bijvoorbeeld een plan van aanpak.

Stap 2 – De grondwaarde
De tweede vraag die wij ons stellen, is of het beoogde effect valt onder de grondwaarde van de wet. De grondwaarde is de bedoeling van de wet, de reden waarom het is geschreven.

Stap 3 – Is het besluit ethisch te verantwoorden?
De gemaakte afspraken leiden tot een formeel besluit. Bij deze stap stellen we ons de vraag wat het effect is van het besluit:

- Uitwerking op persoon, gezin en omgeving;
- Mogelijkheden en vaardigheden van de betrokkene;
- Zuiverheid in bedoeling

Stap 4 – Randvoorwaarden
Bij de laatste stap wordt een formeel besluit genomen op basis van de gemaakte afspraken. Daarvoor is een set instrumenten beschikbaar (wetsartikelen) met:

- ‘knoppen’ die toegang bieden tot een bepaalde ondersteuning of de toegang juist afsluiten;
- ‘knoppen’ waaraan gedraaid kan worden om meer of minder ondersteuning te bieden en de afspraken die gemeente en burger maken vast te stellen;
- Een paar basisprincipes die in beton gegoten zijn. Daar is geen afwijking mogelijk.

Door de bovenstaande stappen[21] in te zetten, zorgen we ervoor dat inwoners niet onnodig vast komen te zitten in onze wet- en regelgeving. Zo kunnen we als gemeente meer invloed uitoefenen binnen het systeem op afstand. De kaders voor het inzetten van de omgekeerde toets worden in het uitvoeringsplan uitgewerkt. Hierbij sluiten we aan bij het uitvoeringsplan Participatiewet, want ook bij dit onderwerp is de integrale verbinding noodzakelijk.

2. De acht stappen naar financiële zelfredzaamheid[22]

- **Terugblik:** Je bespreekt met de inwoner de effecten van zijn situatie en hebt aandacht voor het verhaal.
- **Stand van zaken:** Je hebt aandacht voor het moment en kijkt samen met de inwoner naar zijn mogelijkheden.
- **Perspectief:** Je helpt perspectief creëren; waar wil de inwoner naar toe.

---

21 Casusboekje_mogelijk_maken_wat_nodig_is.pdf
22 De route naar financiële zelfredzaamheid. Arbo Vitae. Corsanummer: 19bes00117

- **De route:** Samen met de inwoner plan je ene route en bepaal je de (sub)doelen.
- **Het voertuig:** De inwoner leert zichzelf als ‘voertuig’ kennen; wat kan ik al wel en wat kan ik leren.
- **De navigatie:** Je zet jouw expertise in om de inwoner op de juiste weg te helpen. Waar nodig verwijs je door.
- **De brandstof:** De inwoner moet soms in beweging gebracht worden en in elk geval in beweging blijven. Je zet in op het vergroten en onderhouden van de motivatie.]
- **De focus:** Je helpt de inwoner op zijn bestemming te komen door de focus op het doel te houden en in overzichtelijke stappen de weg voort te zetten.

Bijlage C Tussentijds voortgangsverslag pilots Uitvoeringsplan ‘Opgeteld Beter’

Inleiding

Het uitvoeringsplan Schulden en Preventie: ‘Opgeteld Beter’ is aangenomen door de raad op 6 februari 2018. Dit uitvoeringsplan is een uitwerking van het beleidsplan schulden uit 2014. Het primaire doel van dit uitvoeringsplan is investeren in preventie. Onder het motto: voorkomen is beter dan genezen. Dit is een tussentijdse voortgangsrapportage van de pilots uit het uitvoeringsplan ‘Opgeteld beter’. Er volgt een complete uitgebreide evaluatie van de pilots in kwartaal 2 van 2019.

Focuspunten Opgeteld Beter

Er zijn 6 focuspunten geformuleerd:

1. Financiële bewustwording

Geldgebrek en schulden leiden tot ‘geldstress’ waardoor sociale en psychische problematiek kunnen worden veroorzaakt of versterkt. Voor het welbevinden van mensen is het van belang dat mensen grip hebben op hun financiën: ze weten wat er binnenkomt en wat er uit gaat en hierin is goed evenwicht. Grip hierop krijgen vergt, zeker voor mensen met een laag inkomen of met intrinsieke problematiek, de juiste maatwerkondersteuning.

2. Vroeg-signalering verstevigen

Vroeg-signalering binnen de schuldhulpverlening betekent het in een zo vroeg mogelijk stadium in beeld brengen van mensen met financiële problemen. Doel is om vroegtijdige hulpverlening mogelijk te maken door in te spelen op daadwerkelijke signalen en actief eropaf te gaan.

3. Preventie aanbod uitbreiden

We willen voorkomen dat inwoners in een problematische schuldsituatie terechtkomen. Voor de verschillende doelgroepen is er een eigen aanpak nodig om schulden te voorkomen, tijdig op te sporen, de situatie stabiel te houden en terugval in schulden te voorkomen. Jongeren zijn een belangrijke groep binnen de preventie. Door jongeren al vroeg beter om te leren gaan met geld, kunnen we financiële problemen in de toekomst en daarmee mede de overerving van armoede voorkomen.

4. Bestaande regelingen uitbreiden en stimuleren

Actief wijzen op de mogelijkheden van het armoedebeleid. Het doel is ervoor te zorgen dat de inwoner geen mogelijkheden laat liggen en dat mensen die ondersteuning krijgen die in hun situatie nodig is. Het stimuleren van gebruik van voorzieningen is een voortdurend aandachtspunt. Uit ons onderzoek blijkt dat veel van onze doelgroepen het huidige aanbod moeilijk of niet kunnen vinden

5. Inwoners zo redzaam mogelijk

Het wegnemen van stress is een noodzakelijke voorwaarde om blijvend uit de schulden te komen. Afspraken vergeten, beloften niet nakomen, snel opgeven, weinig flexibel zijn en snel boos worden; schuldhulpverleners komen het vaak tegen. ‘De cliënt wíl niet geholpen worden’, is dan al snel de conclusie. Maar vaak is het geen onwil, maar onmacht. Mensen zijn pas in staat om te doen wat er moet gebeuren als de stress onder controle is, blijkt uit wetenschappelijk onderzoek.
Nazorg is nodig om te checken of mensen tijdens het schuldhulpverleningstraject voldoende kennis en vaardigheden hebben opgedaan om voortaan zelf hun financiën op orde te houden. Ook voorkomt het dat inwoners terugvallen in oude gewoontes en weer schulden maken.

6. Sluitende keten

Schulden zijn vaak geen op zichzelf staand probleem. In veel gevallen is er sprake van multi-problematiek. Alleen door nauw met elkaar samen te werken, gebruik te maken van elkaars expertise en op het juiste moment door te verwijzen naar de juiste partij kan de schuldenproblematiek worden aangepakt. Hierbij is het nodig heldere afspraken met de verschillende partners te hebben over rol- en taakverdeling, doelstellingen, termijnen en de wijze waarop de partijen elkaar in de loop van de trajecten op de hoogte houden. Voor een goed resultaat is verbreding, verdieping, afstemming in de keten noodzakelijk. De keten bestaat uit maatschappelijke organisaties en afdelingen van de gemeente. Elke schakel draagt bij aan de oplossing.

Om deze focuspunten te realiseren zijn diverse acties en ontwikkelingen ingezet. Er is gekozen voor een aantal proefprojecten om kennis en ervaring op te doen voor de definitieve invoering. Deze zijn:

1. Digitale geldplannen aanbieden met Startpunt Geldzaken van het Nibud.
2. Pilot Vroegsignalering met methode Vroeg eropaf!.
3. Pilot om statushouders geldwijs te maken.
4. Pilot Geld(t) voor jou. Informeren en bereiken van jongeren die (bijna) 18 jaar zijn.
5. Pilot 20 mensen uit beschermingsbewind naar een alternatief.
6. Potje onorthodoxe middelen.
7. Pilot coaching (voorheen nazorg) intensievere begeleiding om terugval te voorkomen.

PILOTPROJECTEN

1. Startpunt geldzaken van het Nibud

Sluit aan op focuspunt 1: Financiële bewustwording

Opdracht

Licentie met het Nibud aangaan en de websites van de gemeente en Forte aan te passen om de geldplannen aan te bieden aan de inwoners van Overbetuwe. Zorgen dat de professionals en vrijwilligers hiermee kunnen werken. De plannen zijn digitaal en anoniem. Dat past bij deze tijd.

Voortgang

De licentie en de webapplicatie worden in orde gemaakt. In juni komt er een feestelijke lancering van het Startpunt Geldzaken.

2. Pilot Vroeg-signalering

Sluit aan op focuspunt 2 : Vroeg-signalering verstevigen.
We doen mee met de landelijke pilot Vroeg-signalering Schulden. Meldingen van betalingsachterstanden worden op een zorgvuldige manier verwerkt tot signalen voor de gemeente. Hierbij zetten we de methode van Vroeg eropaf! In. Dit houdt in dat na signaleren outreachende hulpverlening wordt ingezet.

Opdracht

Met onze externe partners maken we afspraken in een convenant en businesscase over hoe we elkaar nog sneller kunnen vinden en onze contacten efficiënter kunnen maken. We maken afspraken over privacy, wijze van samenwerking, fysieke ontmoetingen en de positionering van de partners in de keten. Het doel is meer maatwerk te realiseren en te voorkomen dat (problematische) betalingsachterstanden ontstaan. Ook spreken we af hoe kan worden voorkomen dat de gevolgen van be-

talingsachterstanden excelleren (denk aan huisuitzettingen, afsluiten van energie, voortzetten van deurwaarderscontacten). In de prestatieafspraken van de gemeente en woningcorporaties is al een deel van deze afspraken opgenomen.

Voortgang

Samen met de drie woningcorporaties is een intentieverklaring ondertekend om mee te doen met project Vroegsignalering met de methode Vroeg Eropaf. Momenteel zijn we in voorbereiding van de pilot. De corporaties hebben een constructieve en positieve houding. De lokale structuur gaan we eerst opzetten met de corporaties. Dit is ook het advies van de landelijke uitrol vroeg-signalering. Klein beginnen en als het goed loopt uitbreiden.
De pilot gaat starten in september 2019. Momenteel wordt in samenwerking met de corporaties een convenant en businesscase opgesteld. Er zijn overleggen geweest over de inhuur van ervaren outreachende medewerkers en de ondersteunende ICT. Zodra de pilot soepel loopt gaan we Menzis, Nuon en Vitens laten aanhaken.

3. Pilot Statushouders geldwijs maken

Sluit aan op focuspunt 3: Preventie aanbod uitbreiden
Statushouders helpen wegwijs te worden in geldzaken door het project Eurowijzer.
Eurowijzer heeft een aanbod van workshops ontwikkeld door Vluchtelingenwerk en Nibud. Hierbij worden de vluchtelingen en hun vrijwilligers getraind.

Opdracht

Vluchtelingenwerk zet Eurowijzer bij de statushouders in Overbetuwe.

Voortgang

Het project loopt in lijn der verwachting.

4. Pilot Geld(t) voor jou

Sluit aan op focuspunt 3. Preventie aanbod uitbreiden
Inhoud project:

- Preventie van schulden bij jongeren door jongeren hulp en informatie verstrekken over zaken die je moet regelen als je 18 wordt.
- De mogelijkheid bieden om via persoonlijk contact informatie te krijgen over zaken die je moet regelen als je 18 wordt.
- Tevens check op persoonlijke capaciteit dit zelfstandig te kunnen regelen en check op bestaande schulden.
- Om de opkomst te vergroten overwegen om een beltegoed van €5,- cadeau te geven.

Opdracht

De doelgroep bestaat uit jongeren van (bijna) 18 jaar die in een vastgestelde periode wonen in de gemeente Overbetuwe. De opdracht is geslaagd als het volgende resultaten zijn behaald:

- Informatie verstrekken aan alle (bijna) 18 jarigen in de periode wonende in de gemeente Overbetuwe ontvangen informatie over de veranderingen als ze 18 jaar zijn.• In beeld brengen en een check of de jongeren het redden.
- Zicht op de financiële problematiek van 17 en 18 jarigen in Overbetuwe.
- Zo niet, dan zoeken naar oplossing binnen de keten of moet er apart aanbod ontwikkeld worden. Maatwerk voor de klant staat centraal.

Voortgang

De pilot loopt van september 2018 tot april 2019 . De voorbereiding liep van september tot november. In december 2018 is gestart met het zoeken van jongeren die meehelpen, het maken van de website, voorbereiden en aanschrijven jongeren. De voorbereiding duurde langer dan verwacht. Met een nieuw product en een uniek samenwerkingsproces betekent dat er meer georganiseerd en geregeld moet worden voordat men daadwerkelijk kan starten.
We zien dat er veel jongeren via de website worden bereikt. Van de jongeren die de digitale enquête invullen geeft ruim de meerderheid aan dat ze de financiële zaken goed geregeld hebben en ouders behulpzaam zijn met financiële zaken.
De leerpunten hebben te maken met:

- Verzending
- Promotie
- Benadering doelgroep
- Opdrachtnemer en opdrachtgeverschap

5. Pilot alternatief voor Beschermingsbewind

Sluit aan bij focuspunt 5. Inwoners zo redzaam mogelijk.
Doel van de pilot is om eenvoudige langdurige ondersteuning in te kopen als alternatief voor het duurdere beschermingsbewind. Ook langdurig niet zelfredzame inwoners willen graag meebeslissen over hun eigen bestedingspatroon. Dit kan op maat aangeboden worden wanneer de gemeente dit gaat organiseren.

Opdracht

Uit landelijke cijfers blijkt dat 15 % van het bestand geen beschermingswind nodig heeft. Het bestand van beschermingsbewind krijgt een heronderzoek.
Doelstelling: 20 klanten of meer laten uitstromen en controleren of de juiste tarieven worden gehanteerd.

Voortgang

In augustus 2018 is gestart met de voorbereiding om de heronderzoeken te laten plaatsvinden. In oktober is de voortgang gestagneerd wegens capaciteitstekort en vertraging van de aanbesteding. In september 2019 wordt dit project verder opgepakt. Dan is de aanbesteding afgerond en kan er een alternatief product aangeboden worden en verwachtingen we dat het capaciteitsprobleem is opgelost.

6. Pilot Potje Onorthodoxe oplossingen

Sluit aan bij focuspunt 5: Inwoners zo redzaam mogelijk.
De pilot houdt in dat een potje voor onorthodoxe oplossingen en maatwerk beschikbaar wordt gesteld. Om te ontdekken wat werkt en om over de kolommen heen crisissen te kunnen bezweren waardoor passende oplossingen ontstaan.

Opdracht

Potje van €15.000 om direct klanten te helpen met maatwerk en de omgekeerde toets toe te passen.

Voortgang

Potje is nog nauwelijks gebruikt.
Door de complexe situaties blijft het lastig om in de uitvoering de samenwerking van schuldhulpverlening, participatie, jeugd en WMO vorm te geven. Uitvoeringsregels vormen een hindernis voor effectieve samenwerking. Gebruikmaking van een potje blijkt veel administratie met zich mee te brengen. Dit bevordert niet het gebruik.

7. Pilot Coaching

Sluit aan bij focuspunt 5: Inwoners zo redzaam mogelijk
Doel van deze pilot is te investeren in gedragsverandering en nazorg om te voorkomen dat inwoners in schuldhulpverleningstrajecten uitvallen of terugvallen in de schulden.
Dit gaan we doen door de nazorg te versterken (=coaching). Het signaal is dat 1/3 van de mensen opnieuw met een hulpvraag komt bij Thuisadministratie/Formulierenbrigade.

Opdracht

Forte Geldzaken en Santé partners hebben samen de opdracht pilot ‘Coaching’ gekregen.
Het doel van de opdracht is:

1. Door het inzetten van ‘Coaching’ gaan we de recidive/terugval bij cliënten terugbrengen van 33% naar 20%. Van alle cliënten in de periode september 2018 t/m maart 2019 hebben niet meer dan 1 op 5 een terugval. In 2016 was de recidive nog 1 op de 3.
2. Samenwerken in de keten op een efficiënte manier vormgeven.

Voortgang
De pilot loopt van september tot april met een uitloop tot juni. De voorbereiding liep van september tot januari. In de vastgestelde periode is plek voor ‘Coaching’ van 15 cliënten. Deze cliënten worden onderdeel van het Lokaal schuldenoverleg (Lso) elke eerste donderdag van de maand. Tot de doelgroep behoren inwoners uit Overbetuwe waarmee al contact is in de lokale keten van schuldhulpverlening.
Het is voor het eerst dat Santé en Forte direct samen een project oppakken. In het begin was dit onwennig. Maar met de medewerkers aan de pilot hebben ze daar flink in geïnvesteerd dat resulteerde in zichtbaar betrokken en enthousiaste medewerkers.
Wat opvalt is dat alle drie de organisaties met eigen ogen naar de cliënt kijken. Forte vanuit de blik van een sociaal werker, Santé met de blik van een maatschappelijk werker en de gemeente met de blik van een (wettelijk) schuldentraject.
We zien dat cliënten (veel) baat hebben bij een persoonlijk professionele coach. Dit geeft vertrouwen en maakt dat cliënten meer mogelijke oplossingen gaan zien en anders kunnen gaan handelen.
De leerpunten hebben te maken met:

- Opdrachtgever/opdrachtnemer
- Ketensamenwerking
- Aanpak gedragsverandering
- Duur van de coaching
- Monitoring

‘t Fort 4 (tijdelijk adres)
Postbus 11
6660 AA Elst
telefoon 14 0481
fax (0481) 372 482

info@overbetuwe.nl
www.overbetuwe.nl

gemeente Overbetuwe